

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

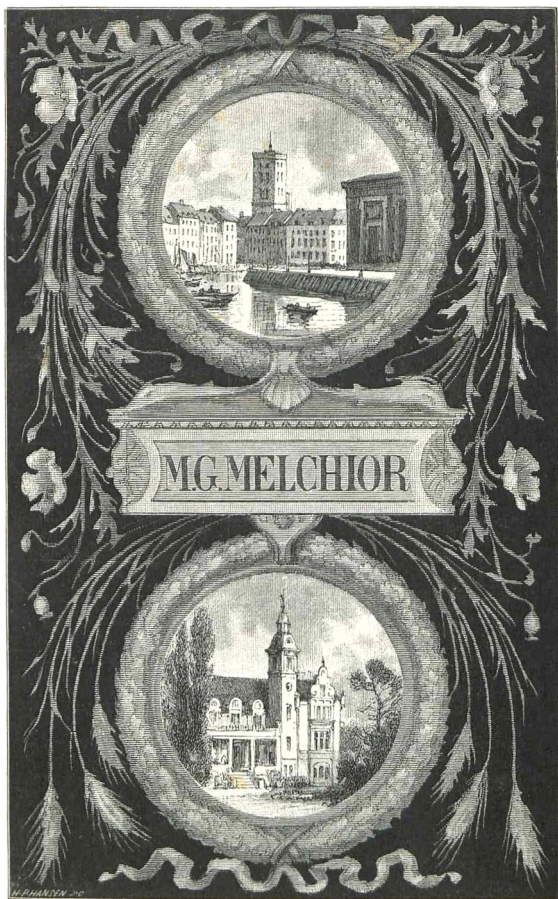
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H. P. HANSEN 200

MORITZ G. MELCHIOR.

22 JUNI 1816 — 19 SEPTEMBER 1884.

(MANUSKRIFT FOR VENNER.)

•••••

KJØBENHAVN.

THIELES BOGTRYKKERI.

1885.

I.

Historien viser sine Dyrkere, at overalt, hvor Kunst og Videnskab voxe frem, er det paa Grundlag af Handelens, Søfartens, overhovedet de materielle Indtægtskilders Blomstring. Det er saaledes saa langt fra, at de reale Existensers Velvære skulde hemme Aandens frie Virksomhed, at tværtimod hint afgiver den Jordbund, uden hvilken denne ikke kan komme til Udvikling. Men en vigtig Betingelse herfor er rigtignok den, at der hos de Handlende er Forstaaelse af og Hjærte for Aandens Sag. Jeg kommer i det Følgende til at vise, at den Mand, hvem disse Linjer ere helligede, i fuldt Maal var i Besiddelse af den Dannelse og almene Interesse, som giver Kjøbmanden Plads blandt Samfundets Bærere.

Der findes et gammelt Dokument, saa lydende:

»Jøden *Moses Melchior* fra Hamborg, Bevilling at maa nedsætte Sig i Kjøbenhavn, naar Hand først indtræder sig i Ægteskab med en Datter af *Deiche* afgangne *Nathan Rusbachs* Efterleverske, imod at betale 100 Rd. til Politi Cassen.

Dat. Christiansborg Slot d. 22 Marti 1760^s.

Det er altsaa omtrent 125 Aar siden, at Familien *Melchior* dannede et fast Hjem i Kjøbenhavn, og af talrige Anbefalinger fra Byens dengang ansete Mænd fremgaar det, at ovennævnte *Moses Melchior* var en »meget ærlig, troværdig, retskaffen og paalidelig Mand«, »ordentlig og vindskibelig, oprigtig og flittig«, og »aldrig er han funden i mindste Uredelighed«. Han er Grundlæggeren af det nu saa bekjendte Handelshus *Moses & Søn G. Melchior*. Denne for saa vidt underlige Benævnelse daterer sig fra en Avktion, hvor *Moses Melchior* havde gjort et stort Kjøb, og da Avktionarius spurgte, hvem Kjøberen var, og der blev svaret: »*Moses Melchior & Søn*«, lød atter Spørgsmaalet: »Ja, hvilken Søn?« — Da det saa blev oplyst, at det var *Gerson Melchior*, var der Intet i Vejen for at modtage Buddet; Avktionarius sagde: »Saa skriver vi *Moses & Søn G. Melchior*«, og saaledes fik Firmaet Navn. Det drev en betydelig Handel, og da Stifteren af det døde i Aaret 1810, fortsatte *Gerson Melchior* det i Forening med sine to ældste Sønner. Det var allerede da anset for et af de betydeligste Firmaer i Kjøbenhavn, og dets nye Overhoved var ligesaa dygtig som grundhæderlig og alménagtet. Gjenstanden for dets Virksomhed var ikke blot Handel her paa Pladsen, men tillige Skibsrederi og betydelige Expeditioner til oversøiske Steder, navnlig til St. Croix.

Moses Melchior havde 14 Børn, hvoraf de 12 vare gifte og atter Hver for sig havde en meget stor Børneflokk. Descendenterne fra ham udgjøre flere Hundrede Personer. *Gerson Melchior* var to Gange gift. Af første Ægteskab var der to Sønner og tre Døtre, der alle ere døde; af det sidste var der sex Sønner og syv Døtre, hvoraf to Sønner og tre Døtre ere ilive. Moderen til disse var *Birgitte Israel*, en

begavet, aandrig og fortræffelig Personlighed. I det Hjem, hun dannede med sin Mand, samlede ikke alene den talrige Familie hyppigt, men dets Gjæstfrihed, livfulde Aand og elskværdige Tone bevirkede ogsaa, at det lidt efter lidt blev Centrum for en vid Kreds. Det var den store, røde Gaard paa Amagertorv Nr. 11 (nuværende Grosserer *Seidelins*), der i mange Aar rummede denne Familie.

Den af Husets Børn, vi her skulle dvæle ved, er *Moritz Gerson Melchior*, der var født d. 22de Juni 1816. Da han var otte Aar gammel, blev han sat i *Bisserups* Skole, hvor han dog kun var ét Aar, hvorefter han i syv Aar nød privat Undervisning, væsentlig under Vejledning af Kand. jur., nuværende Justitsraad, *A. K. Bang*, der var Huslærer i hans Forældres Hus.

Efter sin Konfirmation var *Moritz Melchior* til sit nittende Aar beskæftiget paa sin Faders Kontor, men rejste da til Hamburg i den Hensigt dér at uddanne sig videre som Kjøbmand. Imidlertid døde henimod Slutningen af 1834 en af hans ældre Brødre, han vendte derfor igjen hjem for at overtage dennes Plads, og efter den Tid tog han en virksom og selvstændig Del i Handelshusets Operationer. Den 4de April 1840 erholdt han Borgerskab som Grosserer og indtraadte samme Aar som Deltager i Firmaet, og da hans anden, ældre Broder, der døde i 1843, ligesom hans Fader, der døde i 1845, begge vare svagelige af Helbred, blev Ledelsen af Forretningen allerede dengang væsentlig overdraget til ham. I en Del Aar har *Moritz Melchior* drevet denne Forretning sammen med sine to yngre Brødre *Moses* og *Israel*, af hvilke den Sidste udtraadte af Firmaet i Aaret 1874, da han overtog Kjøge Papirfabrik.

Huset *Melchior*s Handelsforbindelser have strakt sig vidt. I Aaret 1853 etablerede det en Filialforretning i Melbourne i Avstralien. Der var dengang Haab om, at der vilde kunne tilvejebringes en levende Handelsforbindelse mellem Danmark og dette ved de ny opdagede Guldminer saa rige Land. Det var dansk Havre og danske Provisioner, som dengang især egnede sig til Forsendelse derover. Ikke mange Aar efter skred Produktionen af disse og mange andre Artikler saa langt frem i selve Avstralien, at Landet kun under enkelte indtrædende Konjunkturer med Fordel kunde forsynes herfra. Efter ni Aars Forløb hævdedes derfor dette Hus, som altid med Raad og Daad havde vejledt Landsmænd i de fjærntliggende Egne.

Var dette Handelsforetagende saaledes ikke af varende Betydning, have Forretningerne paa *Vestindien* til Gjengjæld faaet en større Udbredelse, ikke alene saaledes, at de omfatte alle de danske Øer derovre, men ogsaa paa den Maade, at de ere Husets vigtigste. Siden 1834 har Firmaet ladet bygge flere Skibe, som alle ere beskæftigede for Rederiets Regning i oversøisk Fart*). —

Det er et særdeles betydeligt Antal Æreshverv, som i Aarenes Løb er blevet *Moritz Melchior* til Del. Det bliver uoverkommeligt at opregne dem alle. Tre af Staden Kjøben-

*) Stillingerne som tjenende Personale ombord paa disse Skibe have altid været eftersøgte, og i sit Testamente har *Melchior* betænkt *Sømandsforeningen til Understøttelse for gamle, værdige Søfolk*, og da fortrinsvis saadanne, som have faret i længere Tid med Handelshuset *Moses & Søn G. Melchior*s Skibe. Idet Foreningens Bestyrelse kort efter *Melchior*s Død takker herfor, udtaler den: »Vi se i denne Gave ikke blot et Udtryk for den store Humanitet, som Handelshuset er bekendt for altid at have udvist imod sine Skibsbesætninger, men vi paa-skjønne den tillige i høj Grad som Udtryk for en udmærket Mands og hans rædte efterlevendes Enkes Anerkendelse af Sømandsforeningens gavnlige Virksomhed for vor Sømandsstand«.

havns Hovedomorganisationer har han haft en afgjørende Indflydelse paa:

1) I Aaret 1855 traadte efter hans Initiativ Etatsraad *A. N. Hansen* i Forbindelse med ham, og de indgave et Forslag til Grosserer-Societetets Komitté om at købe Børsbygningen af Staten. Efter at dette var blevet realiseret, blev det overdraget *Melchior* i Forening med nogle andre af Grosserer-Societetets Medlemmer at indtræde i den Bygnings-Komitté, der forestod Børsens Ombygning, og da Restavreningen af det Indre i 1858 var fuldført, blev han valgt til Medlem af Børsens Overbestyrelse. I 1879 paabegyndtes den ydre Restavrering, til hvis heldige Gjennemførelse han i Forening med flere af sine betydeligere Handelsfæller har ydet stort pekuniært Tilskud.

2) Som Medlem af »Den kgl. Havneadministration« og senere af »Havneraadet« har *Melchior* haft en meget væsentlig Andel i hele den nye Ordning af vort Havnevæsen. Ingen har som han bekæmpet de gamle Sandkister og Bulværker, og Kjøbenhavn skal, naar det nyder Gavn af det nye Arbejde, vide, at han har haft en ikke ganske ringe Indflydelse paa Udviklingen af dette.

3) Dernæst kunne vi endvidere takke *Melchior* for hans Medvirkning til den nuværende Ordning af Politiet efter engelsk Mønster med lidt militært Anstrøg. *Bræstrup*, der havde levet sig ind i de gamle Forhold, kunde ikke ret finde sig i den nye Plan; men *Møllerup* og *Linnemann* i Forening med *Melchior* støttede den, og Ingen vil kunne nægte dens Holdbarhed i Praxis.

Det var som *Borgerrepræsentant*, at de to sidstnævnte Hverv faldt i *Melchior*s Lod. Denne Stilling udfyldte han med Hæder i 18 Aar, fra 1851—1869, da hans mange For-

retninger tvang ham til at træde ud af Forsamlingen, efterfulgt af sin Broder, *Moses Melchior*. Blandt de selvstændige Forslag, han her havde stillet, skal jeg nævne: 1) Ophævelsen af Næringsskatten samt Indførelsen af en Byskat (»Indkomstskat«) og 2) Udkast til Lov om borgerlig Næring i Kjøbenhavn og Kjøbstæderne samt om Haandværks- og Fabriks-Drift.

I Arv efter sin Fader, der var Medstifter af Søassurance-Selskabet »De private Assurandører«, tog *Melchior* Pladsen som Medlem af denne Forening og traadte senere ind i Bestyrelsen.

Den 11te Januar 1849 blev *Melchior* valgt til Medlem af Grosserer-Societetets Komité — det var vistnok første Gang, en Jøde fik Sæde her — og i Dec. 1873 til dets Formand, paa hvilken Plads han siden stedse blev gjenvalgt. Under sin Virksomhed her har det været ham overdraget i Forening med Flere af hans Medkommitterede at afgive Betænkning over adskillige Lovudkast, der senere ere blevne de lovgivende Forsamlinger forelagte. Som de vigtigste af dem, hvorom der har været afæsket Komitéen Betænkning, og paa hvis Behandling han har udøvet en ikke ringe Indflydelse, skal jeg nævne: 1) De forskjellige Love om Handel og Skibsfart paa St. Croix, 2) de gjentagne Andragender om Ophevelse af de Byrder, der hvile paa Skibsfarten (»Laste penge«), 3) Loven om Forhyring af fremmede Søfolk, 4) Lov om Firmaer, 5) Stempeloven og 6) Udkast til Vexellov. Komitéens Andragende til Rigsraadet med Forslag om en Frihandelstarif blev ikke taget til Følge.

Melchior ikke blot fremmede de indledende Skridt til Dannelsen af en Fællesrepræsentation for hele den danske Handelsstand, men havde ogsaa den Glæde og Ære faa Dage

før sin Død at se Værket fuldbyrdet og at kunne præsidere i det første Handelsmøde.

I 1857 var *Melchior* Medstifter af Privatbanken i Kjøbenhavn og har siden da været Medlem af Bankraadet; i 1876 valgtes han til Viceformand her.

Den 28de Februar 1861 udstedte *Melchior* i Forening med flere Medborgere en Indbydelse til at danne en »Frihandelsforening« med den Opgave at virke hen til, at Tolden fastsættes alene af fiskale Hensyn, at simplificere Kontrollen ved at indskrænke Toldafgifterne til saa faa Gjenstande som muligt og at styrke Skatteevnen ved at fjerne alle Hindringer for den frie Udvikling af Industri, Handel og Skibsfart. Foreningen vandt snart stor Tilslutning, og Medlemmerne valgte strax *Melchior* til Formand. Han fratraadte dog snart denne Plads, fordi han ikke delte Anskuelse med flere Medlemmer af Bestyrelsen, der ønskede at gaa yderligere, end han ansaa det for tidssvarende at gjøre. Det var navnlig afdøde *Alfr. Hage* og *D. B. Adler*, der overtog Ledelsen.

I 1863 og 66 var *Melchior* Deltager i de nationaløkonomiske Møder i Göteborg og Stockholm som Talsmand for en ny Ordning af Skibes Maaling, og i 1864 blev han valgt til Medlem af Kommissionen angaaende Skibesmaaling og Skibes Registrering. I 1872 var han Medindbyder til det nationaløkonomiske Møde i Kjøbenhavn, og i 1883 var han Vicepræsident paa Søfartsmødet i Göteborg, hvor han livligt deltog i Forhandlingerne.

I 1874 valgtes han til Direktør for »Store nordiske Telegrafsekskab«.

Naar der til Alt, hvad her som det Væsentligste, *Moritz G. Melchior*s Handelsvirksomhed har ført med sig, føjes en Mængde af de allerforskjelligste mindre Hverv, vil

det ses, at det er et saare virksomt og ihærdigt Liv i Handelens Tjeneste, som ligger bag ham. Det forekommer mig, at Grosserer-Societetet, da det valgte ham til sin Formand og saaledes gjorde ham til den hele kjøbenhavnske Handelsstands Overhoved, viste et sundt Blik paa og en rigtig Forstaaelse af, hvorledes den helst burde repræsenteres. Etatsraad *Melchior* var nemlig ikke Handelsmand paa den Maade, at det i og for sig interesserede ham at tjene Penge. Igjennem sin Forretning vilde han gjøre Sit til, at det Sande, det Rigtige, det Hæderlige vandt Sejer i Verden. Han ønskede, at Handelen skulde bryde Kulturen nye Baner, fremme Dannelsen, lade de forskjellige Nationer paavirke hverandre, kort sagt: være Tidernes og Slægternes Løftestang mod det Ideale. Og ifølge denne sin Opfattelse var han ved de Midler, hans Handel skaffede ham, altid med sjælden Rundhaandethed og storslaaet Selvopofrelse rede til at støtte ethvert Foretagende, hvorved han ménte, at Samfundets Sag kunde fremmes. Hans Broder og Kompagnon *Moses Melchior* kan — hvor nødig han end vil have det — i dette Sammenhæng ikke undgaa at blive nævnet som Den, der altid delte og fuldt ud støttede disse Anskuelser.

Idet jeg afslutter Omtalen af *Melchior* som *Handelsmand* er jeg dog langt fra færdig med at nævne hans offentlige Fortjenester, skjønt jeg hermed paa en Maade har gjort op med Det, der var denne udmærkede Mands Hovedinteresse. Jeg maa dog ogsaa berøre hans *politiske* Virksomhed, skjønt han selv ikke har følt sig særlig kaldet til denne. I 1866 valgte Kjøbenhavn ham som sit femte Medlem ind i Landstinget. Hans Dygtighed og Selvstændighed skaffede ham ogsaa her en — om end mere tilbagetrukken — saa dog smuk Stilling og almén Agtelse. Særlig bør her nævnes

hans Arbejde som Medlem af Toldudvalget. — Efter eget Ønske opgav han i 1874 sit politiske Hverv, som han aabenbart mest havde ofret sig til af Fædrelandskjærlighed; ti han var en varm *Patriot* og har mange Gange vist det i Gjerning. Da der saaledes i 1848 var stiftet et Selskab: »Sandhed og Orden«, var *Melchior* Den, der her i et af de første Møder stillede en Opfordring til at tegne Pengebidrag, som skulde anvendes til at faa Artikler om danske Forhold optaget i tyske Aviser, der dengang — som senere — vare fulde af usandfærdige Fremstillinger af Hvad der foregik herhjemme, og da *Melchior* havde faaet samlet en Sum Penge, blev denne med Held anvendt i det ovennævnte Øjemed, og ved Hjælp af flere danskfødte og dansksindede Mænd i Tyskland lykkedes det ham at faa adskillige velskrevne Artikler indrykkede i tyske og andre fremmede Aviser, og derved fik man udenlands nyttige og sandfærdige Oplysninger om Forholdene herhjemme. Noget Lignende foranledigede han i Februar 1861, da han i Forening med en Medborger satte en aldeles privat Subskription i Gang til Betaling af Porto for Forsendelsen af »Dagbladets« franske Revue, hvoraf daværende Redaktør *Bille* velvilligt stillede 150—200 Exemplarer ugentlig til Disposition. De større Notabiliteter i den politiske Verden i Tyskland, Belgien, Holland, Frankrig, Storbritannien, Italien o fl. St. holdtes saaledes stadig *à jour* med Forholdene herhjemme, og mange af »Dagbladets« Artikler gik paa denne Maade over i de respektive Aviser i Udlandet.

Som Medlem af forskjellige Komiteer i nationale Øjemed (for *Niels Juels*, *Ewalds* og *Wessels* og *H. C. Andersens* Monumenter) og paa utallige andre Maader har *Melchior* lagt sit varme danske Sindelag for Dagen. Han var saa-

ledes ogsaa blandt Indbyderne til at berede Slesvigerne en festlig Modtagelse ved deres Besøg i Kjøbenhavn i Efteraaret 1865, og det var ham, der gav Stødet til Handelsstandens store Fest for *Nordenskiöld*, da denne vendte tilbage fra sin Polar-Expedition.

Som *Melchior* var en Prydelse for sin Stand, saa var han det ogsaa blandt sine Troesfæller Jøderne. I 1849 blev han valgt til Repræsentant for det mosaiske Troessamfund i Kjøbenhavn, i hvilken Egenskab han fungerede i henved fire Aar, det sidste som Repræsentantskabets Formand. Af de Foranstaltninger, som bleve udførte i hans Funktionstid og som væsentlig skyldte ham deres Gjennemførelse, kan nævnes Ordningen af Menighedens Kirkegaard, hvoraf en stor Del tidligere var i en forsømt Tilstand.

I Forening med flere af det mosaiske Troessamfunds mest ansete Medlemmer (*D. B. Adler*, *Alfred Meyer* og *S. I. Ballin*) stiftede *Melchior* et Samfund under Navn af »Reformselskabet« hvis Formaal det var at faa dansk Guds-tjeneste indført i Synagogen istedenfor den hebraiske. Dette opnaaedes imidlertid ikke dengang, idet Mange af de Ældre hang ved den gamle Ritus; men at det var et Forslag i frisindet og praktisk Aand, kan lige saa lidt nægtes, som det maa antages, at en nær Fremtid vil realisere det.

Endnu bør det nævnes, at *Melchior* i 1852 blev valgt til Medlem af Administrationen for »Præmieselskabet for den mosaiske Ungdoms Anbringelse til Kunster og Haandværk«, og at han, hvor lidt Tid han end havde tilovers, faa Maaneder før sin Død modtog det med Enstemmighed paa ham faldne Valg som Medbestyrer af »Det mosaiske Sygeplejeselskab«. Han blev strax valgt til Formand, og i den korte Tid, der forløb, fra han overtog denne Post og til han døde, fik han

rig Lejlighed til at tydeliggjøre, med hvilken Kjærlighed han omfattede denne nye Stilling*).

Det vil ses, at *Melchior* har arbejdet meget for at hæve Jødernes Stilling i Samfundet, og det er ikke urigtigt, naar »The Jewish Chronicle« i London ved hans Død har udtalt, at »han maaské var den i vor Tid mest indflydelsesrige Jøde i de tre skandinaviske Lande«.

Det følger af sig selv, at en Virksomhed som den nu omtalte, er bleven hædret af Staten. I 1862 blev *Melchior* Ridder af Danebrog, i 1876 udnævntes han til Etatsraad, i 1878 til Danebrogsmænd og i 1880 til Kommandør af Wasa-ordenen, 1ste Klasse.

Den Forfriskelse, som *Melchior*s anstrængende Virksomhed trængte til, og de Impulser, som Livet i Fædrelandet ikke kunde yde ham, søgte han og erhvervede sig ogsaa i Udlandet paa Rejser med sin Familie: Fra Avgust 1863 til Maj 1864 opholdt han sig i Italien og Ægypten, i 1867 var han i Schweiz og ved Pariserudstillingen som Medlem af dens Komité, i 1869 i Algier, i 1874 var han i Wien som Medlem af Udstillingskomiteen dér, og næsten aarlig foretog han sig mindre Rejser til Udlandets forskjellige Egne.

*) I sit Testamente har *Melchior* vist sin Interesse for mange offentlige Institutioner ved følgende Dotationer:

- 1) Sygehjemmet 15000 Kroner.
- 2) Grosserer-Societetet 30000 Kroner, hvis Renter tilfaldt to værdige Grosserer-Enker.
- 3) Det mosaiske Troessamfund 15000 Kroner.
- 4) Børneplejeforeningen 10000 Kroner.
- 5) Præmieselskabet for den mosaiske Ungdoms Anbringelse til Kunster og Haandværker 10000 Kroner.
- 6) Den gjensidige Hjelpeforening for kvindelige Haandarbejder 5000 Kr.
- 7) Foreningen til Søfarts Fremme 5000 Kroner.
- 8) Sømandsforeningen 5000 Kroner.
- 9) Belønnings- og Forsørgelses-Foreningen for Tyende i Kjøbenhavn og Frederiksberg 5000 Kroner.

Til det Ovenanførte maa jeg indskrænke Skildringen af Det, der angaar *Melchiors* offentlige Liv. — Det fortælles, at Romerne i Oldtiden ikke begrovede deres Døde inde i Staden; kun Kejserne var det tilladt at hvile dér. Dog nød en simpel Borger *Publius Biblius* denne Udmærkelse til Belønning for sine *stille Dyder*; og der tilføjes, at Samtiden i Grunden snarere hædrer disse Dyder end andre. Skulde ikke Mange have følt Sandheden heraf ved *Moritz Melchiors* Død? I sit Eftermæle har han været Gjenstand for ualmindelig og enstemmig Anerkjendelse. Mon den ikke er kommen saa hjærtelig til Orde, fordi han var en Mand, der lidet søgte Bifald, der gjorde det Gode og Rette for dets egen Skyld, men forresten var bramfri som Faa? Vort Samfund har Meget at takke ham for. Paa ham passe *Goethes* Ord:

Wer ist das würdigste Glied des Staats? Ein wackerer Bürger:
Unter jeglicher Form bleibt er der edelste Stoff.

Idet jeg standser Omtalen af *Melchiors* offentlige Færd, spørger jeg: »Lærer man egentlig finest en Mand at kjende ved at se ham i Forretningslivet?« Hans inderste Natur, hans bedste Egenskaber, Det, der giver ham højest Værd som Menneske, aabenbares tydeligst i Hjemmets Kreds. — Lad mig med flygtige Træk tegne et Billede af *Melchior som den private Mand!*

Man siger jo, at Tjenestefolk vide god Besked om deres Herskabs Egenskaber eller Mangler. Vilde jeg spørge hans Tyende om ham, skulde jeg høre dem sige, at det var en utrolig beskeden Herre, de tjente, og at han fordrede

meget Lidet for sin egen Person. Hans Hensynsfuldhed og Venlighed vilde de være enige om at fremhæve.

Og man siger, at De, der bede om Almisse, skulle kunne give sandfærdig Besked om Almissegiverens Noblesse eller Mangel derpaa. Tag den fattigste, mest pjaltede Kone, som har søgt *Melchior's* Hjælp, og hun vil fortælle, at han nødig sagde Nej; og var hun i hans private Stue, saa fulgte han hende til Døren og var altid saa høflig at lade hende gaa foran. Jeg, der skriver dette, har flere Gange ved Indsamlinger i et eller andet Øjemed tyet til *Melchior*. Jeg fik hver Gang en rundelig Sum, og naar jeg saa gik fra ham, takkede han mig, fordi jeg havde haft den Tillid til ham, at jeg vilde bede ham; »og hvis De kommer til at mangle Hvad der er Brug for«, tilføjede han, »saa véd De, De kan faa Mere hos mig«. Aar og Dag derefter har jeg saa sagt til ham: »Det er sandt, Etatsraad Melchior, De skal dog vide, hvad Resultat den Sag har bragt, De sidst gav mig Penge til«. »Det husker jeg ikke«. »Jo, det var *det* og *det*«. »Ja, jeg burde jo huske det«, svarede han, »men der er saa Mange hver Dag, saa det er vanskeligt at følge dem Alle«.

Ja, *Melchior* var i Sandhed Menneskeven. Kom man som Gjæst til ham, hvor hjemligt og mildt traadte han da ikke En imøde! Og saa tog han Ens Haand i sin og lagde den anden ovenpaa, holdt den længe og trykkede den let og blødt, mens han vilde sige meget Mere, end han i Øjeblikket kunde finde Ord til; men Ingen tvivlede da paa det udmærkede Sindelag, der var i ham, man mærkede, han var lige saa ægte hjærtelig som ægte beskeden. Han var en fint dannet Mand med en ideel og saare ædel Natur. Altid var han saa jævn, saa ligelig, saa ædruelig. — Der skulde

være meget store Selskaber i hans Hus, for at han skulde møde »pyntet«, og hans hele Færd var heller ikke i mindste Maade fint klædt paa. En Spøg laa ham let paa Læberne, hans Latter var hjærtelig og oplivende, Lunet var ham medfødt, han kunde sige en smuk Dame en uskyldig, elskværdig Kompliment — ti han nød i høj Grad Skjønhed — han var som Regel glad, sangvinsk af Temperament, havde et let Sind, men var aldrig letsindig, var tværtimod alvorlig og grundig i sin Gjerning, men aldrig betynget af den; han hørte til de uendelig virksomme Folk, der aldrig have travlt, Alt overkom han, egentlig uden at Nogen mærkede det, og han kastede Alt, hvad der hedder Forretning, af sig, hver Gang han traadte ind til sin Familie, følte dér og alle Vegne den store Højagtelse, der næredes for ham, var kort og godt en lykkelig Mand.

Sin Stilling som Repræsentant for Handelsstanden forstod han saaledes, at det ikke var Nok at være dette udadtil, men han maatte ogsaa aabne sit Hjem og holde Fest, naar det var fornødent. Og i saa Henseende svigtede han aldrig, heller ikke, naar Anledningen laa udenfor hans Omraade. Der var ingen Lejlighed, ved hvilken der samledes Fremmede i Kjøbenhavn og der gjordes Fordring til Medborgeres Hjælp, uden at *Melchior* strax følte sig kaldet og repræsenterede paa den smukkeste Maade. Han var den hensynsfuldeste Vært. Sjældent var en Kreds samlet ved hans Bord, uden at han tog Ordet. Veltalenhed udfoldede han ikke; men Hvad han sagde var sundt og vakte Sympati.

Det var i Overensstemmelse med hans Natur, at han holdt mest af mindre Kredse; dér følte han sig friest. Der var noget Barnligt over ham, saa han gjerne var med til Leg blandt de mange Unge, som saa fornøjelig holdt til i

hans Hus. Hans Hjærte var saa rent, hans Tanke saa uskyldig. Derfor elskede han ogsaa Børn, og selv om disse vare bange for Andre, gik de gjerne til ham; de have jo tit et Instinkt til at mærke, om Mennesker ere gode eller ikke.

Melchior var absolut lykkelig i sin Familiekrede. Den 17de. Juni 1846 havde han ægtet sin Kusine *Dorothea Henriques*, som fødte ham otte Børn, tre Sønner og fem Døtre, af hvilke kun én Søn og tre Døtre ere ilive, og af disse sidste er den Ene gift med hans Broder *Israel*. *Melchior* maatte se to Døtre og én Søn dø som Voxne.

H. C. Andersen kaldte det melchiorske Hus »et Hjærtets Hjem«, og den vennemilde, omsigtsfulde Husmoder var Sjælen i det. *Andersen* siger om *Melchior* i Forhold til sin Hustru:

»Og han fornam, at Lykken var ham givet
i Kvinden, ædel, klog og hjærtegod;
gik Sorgens Skygger over Jordelivet,
hun var det Solskin, som ham ej forlod.
De dybt hinanden i Hjærtet saå,
hinanden de kunde stole paa
i Glædens og Prøvelsens Dage;
der lyste ind Velsignelsens Aand
til gjæstfri Arne og hjælpsom Haand,
til Husbond og Ægtemage.

Han siger endvidere: »Fru *Melchior* tænker vidt om, hvor hun kan gjøre Glæde. Hun hører til de velsignede Mennesker, der synes sendte af Gud til at bringe Glæde og Taknemmelighed«. Det melchiorske Ægteskab var grundlagt paa den højeste gjensidige Tilbøjelighed, der bevarede usvækket i Aarenes Løb, og der gik kun fem Maaneder efter hans Død, inden hun fulgte ham i Graven. — For sine Børn var *Melchior* den elskværdigste Fader med Ærbødighed

for den enkelte Individualitet og med fornuftig Hensyntagen til de Enkeltes Fordringer. I al Almindelighed var han en ridderlig Mand, maaské mest dér, hvor Andre ere det mindst: i Hverdagslivet overfor Hustru og Døtre.

Allevegne og i alle Forhold maatte man beundre og elske hans store Beskedenhed. Skjønt han stadig maatte træde frem udenfor Privatlivet, holdt han mest af en ubemærket Tilværelse. Blot ét Exempel som Bevis herpaa! For flere Aar siden var der forberedt en Biografi af ham til »Illustreret Tidende«. Da han erfarede dette, nedlagde han Protest herimod; han udtalte udtrykkelig, at det var hans Natur ubehageligt at blive gjort til Gjenstand for Beskuelse, særlig hvis han skulde være udsat for en Rós, der kunde skride udenfor Sandhedens snævre Grænser.

Det er ved *Melchior's* Død blevet fremhævet, at han havde stor Respekt for *Kunst og Videnskab*, læste Meget udenfor sit Fag og ofrede rigelig til Aandslivets Fremme. Han fulgte med paa Kunstens og Literaturens Omraader, og hans Dom var her som andensteds saa sund og sikker, som den erhverves gennem en virkelig indgaaende Interesse for Sagen. Han sagde engang til mig, at han ikke betragtede Indtægterne af den Forretning, han drev med saa Mange i Samfundet, som *sin* aldeles private Ejendom, men som Midler, der gik igjennem hans Hænder for dermed paa andre Omraader at gavne det samme Samfund. Og han betragtede borgerligt Velvære og Fremvæxt i Handel og Industri som de Betingelser, ved hvilke det højere Liv skulde faa den materielle Næring, det behøver. Derfor følte han det som sin Pligt at støtte Kunst og Videnskab.

Mange af vore første Notabiliteter i Aandens Verden vare hans gode Venner. Og førtes der saa i hans Hus en

aandrig Underholdning, eller blev der ved hans Bord holdt en god Tale, var han fuldt med, nærmest modtagende, men altid stærkt og livlig lyttende, med Haanden om Øret, for at Intet skulde gaa tabt for ham — han var nemlig i de senere Aar noget døv.

Blandt de Kunstværker, der prydede Væggene i hans Hjem, bør nævnes Frøken *Bertha Wegmanns* dybt opfattede og mesterlig gjengivne Portræt af ham selv*) og *Carl Blochs* bekjendte store Osteriscene, i hvis Baggrund *Melchior* sidder i Samtale med Historiemaleren *F. C. Lund* og Billedets egen Mester**).

Tales der ovenfor i Almindelighed om *Melchiors* Venner i Kunstens Verden, bør der dvæles særlig ved hans Forhold til *H. C. Andersen*, hvilket allerede er berørt under Omtalen af hans Hjem og Hustru. *Andersen* var voxet ind i det melchiorske Hus, hvor man — som *Bournonville* siger — »omgav ham med søsterlig og broderlig Omhu«. Mange Steder i *Andersens* Breve og Digte findes der Vidnesbyrd om, hvor fuldt og varmt han havde sluttet sig til dette Hjem, hvis smukke Harmoni og Lykke, Naturlighed og Gemyt gjorde ham det saa godt, hyggeligt og hjemligt. *Andersen* kalder *Melchior* sin »kjære, velsignede Ven, der er saa god og trofast«. Ved *Melchiors* Familiebord udbragte *Andersen* paa hans Fødselsdag den 22de Juni 1867 hans Skaal med følgende Ord:

En Børneflokk paa Fødselsdagen bad,
og Barnets Ønske gror som Rosens Blad;
hvert snor sig her om Glasset, som vi tømme.

*) Det er gjengivet foran i nærværende Mindeskrift.

***) Ifølge en Bestemmelse i *Melchiors* Testamente gaar efter hans Børns Død det førstnævnte Billede til Nationalmuseet paa Frederiksborg, det sidstnævnte til det kgl. Billedgalleri.

En Hustru lægge Perlen paa dets Bund!
 Hun kysse Livets Lykke paa Din Mund!
 Til Virkelighed blive Hjærtets Drømme!

I et hidtil utrykt Brev til denne sin Ven skriver *Andersen* et andet Aar til samme Dag: »Gud bevare Dem glad og vel for alle Deres! Til disse slutter jeg mig, De maa tillade det, selv er De Skyld deri ved Deres mageløse Godhed, Opmærksomhed og Venskab for mig. Gjengjælde Dem, som jeg ønsker, kan jeg ikke; men De tager Viljen, hvor ikke Gjerningen slaar til. I Tankerne er jeg hos Dem paa denne Morgen og denne Middag, naar alle de nærmeste Kjære sidde om Dem ved Festbordet og Deres Skaal bliver udbragt:

Lærke og Svale og Kukkeren med
 beder jeg flyve mod Byen afsted,
 bringe en Hilsen fra Vennen, De véd:
 »Glæde og Solskin paa *Rolighed!*«

Her paa denne *Melchior*s indtagende Sommerbolig ved Kalkbrænderiet stode *Andersens* Værelser Aar efter Aar beredte til ham. Stedet kjendes fra *Louise Hegermann-Lindencrone* og *Hans Christian Ørsted*, som begge have haft Op- hold her. I 1869/70 ombyggede *Melchior* det, saa det ikke længer minder om det gamle. Dets skønne store Spisesal med Udsigt over Sundet og dets hyggelige Dagligstue med det udbyggede Drivhus og den store Veranda ere vel de mest karakteristiske Værelser derude. Det ligner nu et lille Rosenborg, om hvilket *Ploug* i en Vise til *Melchior*s Sølv- bryllup sang:

Men skjønt det klædtes som Ridderborg,
 er Livet borgerlig frit derinde,

og Nutids Stræben og Nutids Sorg
 er trofast baaret af Mand og Kvinde,
 og Skjønhedstrangen
 og Harpeklangen,
 som smykker med evigt Foraar Vangen,
 har Husly her.

Andersen tilegnede dette Hjem sine »Æventyr og Historier« 1872, og i Indledningsdigtet foran i Bogen udtaler han blandt Andet:

Johannes Ewald sang udødeligt
Rungstedts Lyksalighed. O, havde han
 i vor Tid levet og i dette Hjem,
 i dette Hjærtelag, hos disse Venner,
 han havde sjunget da en dejlig Sang
 om »*Rolighed*« og »*Rosenvængets*« Roser.

Mit Hjem i Hjemmet, hvor bag Hyldens Hang
 mit Liv fik Solskin og min Harpe Klang,
Dig bringer jeg taknemlig, glad min Sang.

»*Rolighed*« vil altid tilhøre Historien. Her døde *Andersen* efter at have nydt saa mange glade Sommertider inden dets Mure og i dets Have, hvor det Bøgetræ, han med egen Haand har plantet, hvert Foraar springer ud og hver Sommer voxer, saa det nu snart er en fyldig Matrone.

»*Rolighed*« var *Melchior* meget kjært; kun var han kjed af, at man byggede saa Meget op derude rundt omkring, saa det Landlige svandt. Naar han sent om Eftermiddagen kom dér hjem fra sine Forretninger, og han saa havde taget sit Bad i Sundet, ofrede han paa engelsk *Vís* sin Aften til sin Familie. Havde han Gjæster — og det hændtes ofte — gik han saa gjerne rundt med dem i den store, rige Have, viste dem Blomsterne, Drivhusene og alle

de mange andre Herligheder, der glædede hans Hjærte, og Ingen vandrede derfra uden Skjønhedsindtryk. Gik saa mod Solnedgang Husets Herre op paa Altanen højt tilvejs, kunde han se sine egne Handelsskibe og saa mange andre, han stod i Forbindelse med, komme sejlene op gjennem Sundet, og strax havde han ved Haanden sine ypperlige Kikkerter, der i lang Afstand gjengave ham de mindste Enkeltheder klart. Han kunde sige Goddag til sine Kaptajner, længe inden de kunde se ham.

Om Vinteren opslog det melchiorske Hjem sine Pavluner i den bekjendte store Bygning paa Hjørnet af Højbroplads og »Stranden«, i »Fædrelandets« gamle Gaard. Det var en passende Bolig for *Melchior*. Fra sine Vinduer kunde han se ned over Havnepartiet, hvis heldige Forbedringer han havde haft saa stor Andel i, over til Landstinget, hvor han havde indtaget en saa hæderlig Plads, og ned til Kristian den Fjerdes Børsbygning, som han havde været med at erhverve for Handelsstanden og ivrig søgt at klæde paa i en Dragt, der, uden at krænke det Historiske i Stilen, dog viste Nutiden den i en passende Skikkelse. Saå han tilfældigvis fra sine Vinduer Politiet i Virksomhed, kunde han med Glæde mindes den Fortjeneste, han havde af dets nuværende Ordning.

Mange ere de, der bevare rige Minder fra det melchiorske Hjem og ere det taknemmelige for meget Smukt og Godt; de have følt den milde Dom og det varme Hjørlelag derinde.

Og hvor der altid er lunt og lyst
af ædle Menneskehjærter Flamme,
En søger Glæde, en Anden Trøst,
og Venner blive de med det Samme.

Mens Tiden skrider
 og Dagen lider,
 saa voxer Kredsen til alle Sider
 og rummes knap*).

Den er allerede opløst. Fredagen d. 19de Sept. 1884 lukkede han, der var Hovedet for en stor, taknemmelig Slægt og mange varmtfølede Venner, for sidste Gang sit Øje lige mod Sengetid og i sit hjemlige Sovekammer derude paa »Rolighed«. Han havde i en Ugestid haft smaa Anfald af Beklemthed, som havde bragt ham til hemmelig at søge Lægen. Paa sin Dødsdag havde han været i sin sædvanlige Virksomhed paa sit Kontor og Børsen, derfra var han gaaet ud at se en Udstilling i Kunstforeningen, gjorde saa en Visit hos Venner og søgte da til »Rolighed«, hvor han efter at have badet i Øresundet tog imod nogle Gjæster til Middag Kl. 6. Han var livlig ved Bordet, ja, holdt endogsaa Tale. Efter Maaltidet spaserede han i Haven, spillede et Parti Billard og kom da op i Dagligstuen, hvor Alle samledes. Snart befandt han sig ikke vel og bad sin Søn om at følge ham i den friske Luft, hvilket imidlertid en tilstedeværende Læge fraraadede. Ildebefindendet svandt dog temmelig snart, og da Gjæsterne toge Afsked, fulgte han dem efter sin sædvanlige Skik ud i Entréen. Da han kom tilbage, var han meget bleg og kold. Han satte sig i et mindre Værelse ved Siden af Dagligstuen, i hvilken der blev leget af flere Unge, som endnu vare tilstede. Snart kom han ind og deltog med i Legen. Han maa imidlertid atter have følt sig syg; ti han trak sig tilbage til Sovekammeret, fulgt af sine Nærmeste. Strax da han kom herind, satte han

*) Af *Plougs* ovenfor nævnte Solvbryllupsviser.

sig paa en Stol og udaandede kort efter, omgiven af sin Hustru og sine Børn. Døden kom saa let og uformærket, som naar en Karsk efter en arbejdsfyldt Dag lægger sit Hoved til Pudens og strax sover ind. De, der holdt af denne Mand, skulle forstaa og paaskjønne hans Lykke, at han døde midt i sin Gjærning, midt i sin Familie, uden Hensygnen, uden at miste en eneste af de Evner, der havde gjort ham saa skattet, uden Lidelse, døde, som han inderlig havde ønsket det: pludselig og i en Kraft, der endnu var usvækket, men som efter Naturens Orden snart maatte have begyndt at svinde. Og han skulde ikke opleve den Sorg at miste hende, der havde været hans Trøst og Glæde; hun overlevede ham til den 16de Febr. 1885 og fik da en ligesaa uventet og fredelig Død som han.

Jeg har nylig læst om *Seneca*, at han, da *Nero* havde dømt ham til Døden, bad om Tilladelse til at opsætte nogle testamentariske Bestemmelser; men det blev ham nægtet. Han vendte sig da til sine Nærmeste og sagde, at han saa kun efterlod dem det Bedste, det Eneste, han havde at raade over: *Erindringen om hans Liv*. I Virkeligheden er det jo ogsaa det Væsentligste, ethvert Menneske efterlader sig; men Faa kunne saa frejdig som *Moritz Melchior* give sine Efterlevende dét Efterladenskab i Eje. Hans Liv var ualmindelig pletfrit, det var uden væsentlig misvisende Gjærninger, det blev ført i Sandhed og Retskaffenhed og kan i mange Henseender være Andre til Exempel. Takt var hans fine Naturs Udtryk, Æren var hans Lov, Trofasthed i Alt hans Adelskab.

Nicolaj Bøgh.

II.

Sjældent har et Dødsfald vakt saa almindelig Deltagelse som den Mands, hvis Liv her skal omtales. Endnu sjældnere lyder over en Bortgangen en saa almindelig og fyldig Anerkjendelse, som nu ved hans Baare. Uden noget Varsel kaldtes han bort midt i en Virksomhed, som ikke i nogen Retning havde faaet Præget af Svækkelse eller Affældighed. Paa ham havde Aarenes Vægt endnu ikke gjort sig gjældende; skjønt nær Grænsen for Støvets Alder, havde han bevaret en mærkelig Ungdommelighed, ikke blot i Legeme, men i Aand, Sind og Tanke. I alle Retninger gjorde han Fyldest som i sin fejreste Manddom, og den Højagtelse og Hengivenhed, der omgav ham baade i det offentlige og det private Liv, var ikke blot en Taknemmelighedsgjæld for svunden Tid, men Samtidens Erkjendelse, og indebar tillige Haab paa en Fremtid.

I mere end fyrretyve Aar har *Moritz Melchior* staaet i Spidsen for et af vore første og ældste Handelshuse, et af dem, som have ført vort Flag med Hæder over de fjærne Have. Firmaets Forretninger have altid haft en omfattende Natur og staaet i et saadant Forhold til Verdenshandelen, at der krævedes megen Indsigt, nøjagtigt Kjendskab og et

udviklet kommercielt Blik, forenet med snarraadig Beslutning og altid utrættet Opmærksomhed, for at lede dem paa rette Maade. I en Tid som vor kan man ikke nøjes med at vandre de gamle og kjendte Baner, nye Forsøg maa gjøres, nye Veje aabnes, og ikke altid kroner Heldet selv de bedst lagte Beregninger og de omhyggeligst forberedte Foretagender. Det er den dygtige Handelsmands Prøve, om han forstaar at bære Skuffelser og Tab og trods dem kæmpe sig sejerrig frem til Maalet. Huset *Moses & Søn G. Melchior* har altid haft et højt Navn og en hædret Plads i vor Handelsverden, det nyder en grundfæstet Tillid, der er voxet igjennem Aarene. Lidet er sagt ved at fremhæve en Kjøbmands Hæderlighed; ti dette er jo den første og den fælles Betingelse for al Forretningsvirksomhed; men denne Egenskab kan iklæde sig forskjellige Former, og hos *Melchior* bar den Præget af det ædle Sind og den humane Tænkemaade, som først ret give den Værdi. Hans Tanker og hans Bestræbelser have altid haft et videre Maal end egen Fordel, det var hele den danske Handels Fremgang og Blomstring, som laa ham paa Hjærte. Den Plads, som han indtog i Spidsen for vor Handelsstand, tilkom ham derfor med rette, den var erhvervet ved mangeaarig, nidkjær Virksomhed for den fælles Udvikling og Fremgang. Vor Handels- og Told-Lovgivning, vort Havnevæsen, Kommunikationsmidlernes Forbedring, Løsningen af alle de Baand, der binde den frie og lette Omsætning — i alle disse vigtige Samfundsanliggender var han en sagkyndig og en uegennyttig Reformven, og paa alle disse Omraader har han arbejdet trolig og ihærdig, i mange af den nye Tids Fremskridt har han haft en væsentlig Andel. Ikke altid har han kunnet glæde sig ved udelt Paaskjønnelse af denne sin Virksomhed; han har haft ogsaa sine Krænkelser, som han følte

dybt, om de end ikke efterlode nogen Bitterhed i hans milde Sind. For nogle Aar siden var der nogen Opposition imod hans Ledelse af Grosserer-Societetets Komité, man fandt ham for blød og eftergivende, ikke energisk nok; ganske vist var han ikke, hvad man nutildags kalder en »staalsat« Karakter, men det var en stor Fejltagelse, naar man af hans lempelige og forsonende Optræden vilde slutte sig til nogen Svaghed eller Usikkerhed i Meninger; ti han havde trods Nogen sin bestemte Opfattelse, og under de sagtmodige Former skjulte der sig en sej Fastholden af den. Ordets Gave var nægtet ham; Tankerne vare klare, og om et Spørgsmaal, som han modent havde gjenneimtænkt, kunde han ytre sig med Anskuelighed og Sikkerhed, men han besad ikke Veltalenhed, hans Foredrag var noget mangelfuldt, og under en Diskussion manglede han ofte Aandsnærværelse i Replikken. Alt Dette opvejedes imidlertid rigelig ved det Tillidvækkende i hans hele Væsen og det Elskværdige i hans Personlighed. Hin Misstemning, som maaske havde sin egentlige Rod i Tidernes Tryk og de beklagelige politiske Forhold, var derfor ogsaa kun af en forbigaaende Natur. Han fejrede en af sine største Triumfer — i alt Fald en, paa hvilken han satte overordentlig Pris — da han nys præsiderede ved det første almindelige danske Handelsmøde og dér modtog saa mange Beviser paa almindelig Højagtelse og Paaskjønnelse.

For det politiske Liv var *Melchior* ikke anlagt. Han var en varm Fædrelandsven og en oprigtig Tilhænger af borgerlig Frihed, men følte sig ikke kaldet til selv at tage Del i de politiske Kampe. Den rent nationale Side af Folkelivet laa ham mindre nær, han stod noget kølig lige over for dertil sigtende Bestræbelser; dette maa dog ikke forstås saaledes, som om han var ligegyldig ved Statens og

Folkets nationale Liv, eller som om han mindre dybt end vi Andre skulde have følt Sorgen over det Saar, der sloges os i 1864, og som endnu bløder under de tirrende Misbrug af den Stærkeres Ret. For Kunsten og Literaturen, for Udviklingen af alle aandelige og materielle Kræfter, for Folkets Fremvæxt i Dygtighed, Oplysning og ædel Selvbevidsthed bankede hans Hjærte varmt, og hans Haand var altid aaben, hvor der krævedes Ofre til noget Nyttigt og Godt. Naar han i sin Tid modtog Valg til Landstinget, var det i Haabet om, at hans Interesse for Fremskridt og hans Sagkundskab til Handelens og Skibsfartens Vilkaar skulde kunne finde Anvendelse; men hans Valg faldt paa en Tid, da den sørgelige Visnepolitik, der er en Del ældre end Navnet, allerede var i Gang, og han trak sig tilbage i Erkjendelsen af, at han kunde udrette Mere udenfor Rigsdagen end paa den. I mange Aar var han et virksomt og indflydelsesrigt Medlem af Borgerrepræsentationen i Kjøbenhavn; det var fortrinsvis Havnens Udvidelse og Forbedring, paa hvilken han rettede sine Bestræbelser, men ogsaa andre vigtige Sager bidrog han til at fremme, og han havde saaledes en væsentlig Andel i Reorganisationen af det kjøbenhavnske Politi, en Reform, hvis Værd kun kan forstaaes, naar man kjender det, som bestod før den.

Moritz Melchior var en i høj Grad sympathetisk Personlighed. Hvor han end færdedes, vandt han hurtigt og let Alles gode Mening. Han var gjennemtrængt af sand Humanitet, og han havde ikke møjsommeligt maattet tilkæmpe sig den, han havde den i sin Natur, men den var udviklet gjennem hele hans Liv. Skjønt ingenlunde uden Selvfølelse, var han en overordentlig beskeden Mand. Han følte sit eget Værd og satte Pris paa Anerkjendelse, naar den ydedes ham;

men det fremtraadte aldrig i hans Væsen, og han var i alle Livets Forhold, smaa som store, hensynsfuld, glemmende sig selv for at tænke paa Andre. Maaske var det dette mere end noget Andet, som gjorde ham saa elskværdig. Det Portræt, hvorefter et Billede følger med denne Skildring, blev netop saa talende og saa tiltalende, fordi det ved Siden af den fortræffelige ydre Lighed aandrigt og med saa fuld Forstaaelse giver dette Beskedne og Elskværdige, som hos os Alle vil være Hovedtrækket i Mindet om vor bortgangne Ven. Men *Moritz Melchior* forbandt med sin Beskedenhed Hjærtets Egenskaber, som maatte gøre ham dyrebar, ikke blot for den store Slægt, hvis Hoved og Patriark han var, men for Vennernes talrige Kreds og for Enhver, der kom i nærmere Berøring med ham. Det melchiorske Hus har i en Aarække været Samlingssted for en af de livligste, aandrigste og mest tiltalende Kredse i Hovedstaden, en af de bedste Typer paa københavnsk Selskabsliv, gjæstfrit i Ordets videste Forstand, og i det har Rigdommen ikke været en Skuepenge til Pral, men Underlaget for højere og ædlere Interesser. Det har faaet sin Plads i Literaturen ved at have ydet et virkeligt Hjem for den stakkels hjemløse Fugl *H. C. Andersen*, og det ikke blot i hans Velmagts Dage, da Alle flokkedes om den verdensberømte Digter, men i de tunge Tider, da Alderdom og Sygelighed havde lammet Svanens Vinger, og det var i dette Hjem, at han lukkede sine Øjne. Dette Navn er dog kun ét blandt de mange fra Kunstens og Literaturens Rige, som havde samlet sig om *Melchior* og hans ligesindede Hustru i deres altid aabne Hus i Byen eller paa det skønne »*Rolighed*«, der i Hovedstadens umiddelbare Nærhed frembyder Landlivets mest tillokkende Sider. Det varme Hjærte og den aabne Haand have strakt deres Vel-

gjerninger vidt omkring. Godgjørenheden er en særlig jødisk Dyd; hos Familien *Melchior* ligger den i Blodet, og den er befæstet gennem Traditionen. Ingen kjender Tallet paa dém, der have nydt Godt af den Gavnildhed, hvis højeste Værd ikke beroede paa, *hvad* den gav, men *hvorledes* den gav. Og denne Godgjørenhed kjendte ingen konfessionelle Grænser. Jøderne kunne i alle Retninger være stolte af deres bortgangne Trosfælle og løfte hans Navn som et Skjold imod gjenopvakte fanatiske Fordomme.

Hans ædle og skønne Liv fandt sin Besegling i den lykkeligste Død.

[*Illustreret Tidende*, 28/9, 1884].

C. St. A. Bille.

III.

Uddrag af Pressens Udtalelser i Anledning af Moritz G. Melchiors Død.

Et pludseligt Dødsfald har iaftes Kl. 10 $\frac{1}{2}$ bortkaldt et af den danske Handelsstands mest fremtrædende Medlemmer ... Etatsraad *Moritz Melchior* i en Alder af 68 Aar. Den Afdøde hørte til en anset Handelsslægt ... Hans Dygtighed gjorde sig hurtig gjældende, og han har i Forening med sine Brødre i høj Grad udvidet Firmaets Virksomhed og forøget den Anseelse, det alt i mange Aar havde nydt i den danske Handelsverden ...

Moritz Melchior har i 35 Aar været Medlem af Gros-serer-Societetets Komitté, og efter Etatsraad *A. N. Hansens* Død i 1873 blev han valgt til dens Formand, en Plads, som han med Hæder beklædte til sin Død. Den Ro og Besindighed, der altid prægede hans Optræden, den Sympati og Elskværdighed, som var saa betegnende for ham, gjorde ham særlig skikket til denne Post i en Periode, da vor Hovedstads stærkt udviklede Handelsrøre fremkaldte Bevægelser, som det gjaldt om — for ikke at forspilde et heldigt

Resultat — at bringe i et godt Spor. Han var en Ven af Fremskridt, men var altid stemt for at gaa rolig og varsomt frem. . . .

Den Afdøde var en varm Fædrelandsven, hvorpaa hans offentlige Færd paa mange Maader har aflagt talende Beviser, og som saadan har han ogsaa med Interesse deltaget i det politiske Liv. I en kort Tid har han haft Sæde i Landstinget, men han attraaede ikke Gjenvalg, da Rigsdagsvirksomheden ikke særlig tiltalte ham og hans private Forretninger ikke tilstedte ham i de lange Rigsdagssamlinger at hengive sig til denne Gjerning med den Samvittighedsfuldhed, hvormed han plejede at røgte ethvert af de ham betroede Hverv. . . .

Etatsraad *Melchior* var, som alt anført, en sjældent elskværdig og sympatetisk Personlighed og var stedse rede til at bistaa Enhver, der henvendte sig til ham, med Raad og Daad. Huset *Melchiors* udstrakte Velgjørenhed er vel bekjendt i Hovedstaden, og han var ikke Den, der stod tilbage i saa Henseende. Man henvendte sig aldrig forgjæves til ham, hvor det gjaldt om Bistand til at faa noget Nyttigt og Godt udrettet. . . .

Melchiors Hjem har i en Aarrække været Samlingssted for mange af de Ypperste blandt den danske Literaturs og Kunsts Dyrkere . . .

Firmaet *Moses & Søn G. Melchiors* Chefer ere nu den Afdødes Broder *Moses Melchior* og hans Søn *Carl Melchior*.

[»*Berlingske Tidende*» 1884].

I vide Kredse af vort Samfund vil man sikkert med Beklagelse og Deltagelse modtage Budskabet om, at Etatsraad *Moritz Melchior* ... pludselig er afgaaet ved Døden ... I ham mistede nemlig ikke blot det store og ansete Handelshus *Moses & Søn G. Melchior* den Chef, der paa en saa hæderlig Maade bevarede og fortsatte dets Traditioner, og som repræsenterede et Firma, hvis Navn var vel bekendt og agtet ogsaa langt ud over Danmarks Grænser; men i ham taber tillige den danske Handelsstand en Mand, der ligesom med Alles Bifald var valgt til at staa i dens Spidse, og endelig hele Samfundet en Personlighed, der med aldrig svigtende Interesse og Uegennyttighed deltog i de offentlige Anliggender og ikke mindst ved den Anvendelse, han gjorde af sin Formue, viste sin Redebonhed til at støtte baade den aandelige og materielle Udvikling ...

... Det er en omfattende Handelsvirksomhed, Firmaet i en lang Aarrække under den nuværende Chefs Ledelse har udfoldet, og det fortjener stærkt at fremhæves, at det under denne altid har sat Husets Navn og Ære i forreste Række, saa at næppe noget Firma her paa Pladsen i den Henseende kan gjøre det Rangen stridig ... *Melchior* indtog den første Plads som Repræsentant for vor Handelsstand, og han medbragte til denne ikke blot de ovenfor nævnte Kvalifikationer, men ogsaa først og fremmest en Besindighed, en Evne til at forhandle og yde Retfærdighed til alle Sider, der yderligere forøgede Tilliden til ham ... I Borgerrepræsentationen og i Landstinget ..., til hvilke Stillinger han væsentlig valgtes som Repræsentant for Handelsstanden, gjorde han fortrinlig Fyldest ...

Naar man gennemser Indbydelserne til nyttige og velgjørende Foretagender, vil man finde *Melchior's* Navn paa

en stor Del af disse, og ved Siden af den Redebonhed, hvormed han saaledes anvendte Kræfter og Penge i det Offentliges Tjeneste, gik en udstrakt privat Velgjørenhed, ofte efter en meget betydelig Maalestok, men som helst holdt sig i det Skjulte ...

... Nu har denne noble Personlighed udaandet.

[»Dagbladet« d. 21/, 1884].

Den danske Handelsstand, Byen Kjøbenhavn, ja, man tør vistnok rolig tilføje: hele Landet har lidt et virkeligt og stort Tab ved Etatsraad *Melchior*s Død. For mer end ét Omraades Vedkommende kunde man endog fristes til at kalde Tabet uerstatteligt, hvis ikke Erfaringen noksom havde godtgjort, at der er Ingen og Intet her i Verden, som ikke lader sig erstatte.

..... Man skulde have ondt ved at se paa *Moritz Melchior*, at han var en dygtig Handelsherre. Forretningsmanden var ham paa ingen mulig Maade »i Klæderne skaaren«; hans Gang, hans Holdning, hans Ydre vilde snarere have bragt Den, som ikke kjendte ham, til at antage ham for Læge, eller maaske bedre for Jurist, for Advokat. Han mindede ikke saa lidt endda om den Sagførertype, som herhjemme havde sin ypperste Repræsentant i afdøde Højesteretsadvokat *Brock*. Slank, lidt foroverbøjet, med et klogt og karakteristisk Ansigt, var der over ham noget Sindigt, Alvorligt, Forskende, men dét igjen saaledes, at man forstod, han maatte være hurtig og energisk i at udføre en fattet Beslutning, at han maatte være meget modtagelig for Indtryk og at han maatte have ikke ringe Evne til at give sig

hen. Mest lagde man ellers Mærke til hans Blik, naar man mødte ham paa Gaden. Udtrykket i Øjnene var paa éngang træt og skarpt, med en Nuance af en vis kølig Dégoût, som om det Liv, der rørte sig omkring ham, just ikke forekom ham saa overvættets henrykkende. Underligt nok have meget ofte store Menneskevenner den Art Blik — men rigtignok altid Menneskevenner, som ikke holde af at udbasunere deres Venlighed, ja, som snarere kunde falde paa at kokettere saa smaat med en paatagen Ligeegyldighed for Omverdenen . . .

. . . . *Melchior* forenede i sjælden Grad de Egenskaber, vi Danske sætte højest. Fra Hjærtets som fra Hovedets Side, af Temperament som af Karakter og Væsen var han fuldt ud dét, som vort Folk betegner med *si* mest rosende Ord om et Menneske: »en Hædersmand«. Dét kan siges med Alles Billigelse, og dét giver ham hans lykkelige Eftermæle.

[»*Nutiden*«, d. 28/, 1884].

. . . Etatsraad *Melchior* var ualmindelig afholdt af Alle paa Grund af sin store personlige Elskværdighed og en Ret-skaffenhed, der altid har skaffet hans Navn stor Anseelse i Handelsverdenen . . . Han har hævdet sin ansvarsfulde Plads som Formand i Grosserer-Societetet ved sit klare, rolige Blik paa alle kommercielle Forhold og sin store Erfaring; men paa den anden Side var det en Følge af hans samlende og stridige Modsætninger forsonende Egenskaber, at han snarest blev et konservativt Element overfor stærke Rørelser i Handelsstanden . . . I Politikken blev han aldrig ret hjemme, bl. A. vistnok, fordi han, skjønt konservativ af Natur, ikke kunde

forliges med den reaktionære Retning, som Højre tog. Hans sidste offentlige Hverv var at lede Handelsmødet, og ved denne Lejlighed lykkedes det hans bramfri, rolige Optræden at samle de uensartede Elementer og hævde Mødets Værdighed paa rette Maade.

..... Mange ere de Kunstnere og Videnskabsmænd, som hos *Melchior* have fundet et andet Hjem ... Hans Død er et stort Tab for den danske Handelsstand og for en Mængde Mennesker, som nød Godt af hans store Godgjørenhed i det Skjulte.

[»*Morgenbladet*» d. 21/, 1884].

... Egentlige Handelsgenier høre til de store Sjældenheder, og den Afdøde hørte ikke til disses Tal. Naar han desuagtet paa vor Børs og blandt sine Kaldsfæller indtog en særlig fremragende Stilling ..., skyldtes dette den Anseelse, han nød som en grundhæderlig og velmenende Mand, stedse rede til med Raad og Daad at gavne og støtte Alt, hvad der efter hans Mening hvilede paa en sund Grundvold, og hvorved Samfundets Tarv vilde fremmes. Som ældste Chef for et af Handelsstandens ældste og mest ansete Handelshuse har han under Tidernes vxlende Konjunkturer, der stundum have berørt dette Hus paa en følelig Maade, ved sin rolige, aldrig af ydre Hensyn paavirkede Optræden givet et smukt Exempel for hele den Stand, han tilhørte, og den storartede Godgjørenhed, han udfoldede, har været til Velsignelse for Mangfoldige, der med Taknemmelighed ville bevare hans Minde. Ligesom han var Medlem af Bestyrelsen af et stort Antal Aktieselskaber, der staa i nært Forhold til Privat-

banken, var han Næstformand i Privatbankens Bankraad; men vil han savnes dér, vil dette i endnu højere Grad blive Tilfældet i de velgjørende Institutioner, i hvis Bestyrelse han deltog med utrættelig Nidkjærhed

[»*Nationaltidende*«, d. 20/, 1884].

. *Melchior* var meget mere end blot Forretningsmand, nemlig en varm Fædrelandsven, en menneskekjærlig og godgjørende Mand i videst Omfang, en frisindet og fremskuende Mand, der var rede til at støtte alle jævne Fremskridt og alle gavnlige Foretagender, retsindig, ædelmodig og opofrende i al sin Færd og overmaade elskværdig i Omgang.

[»*Ugeblad for Danmarks Højreforeninger*«, d. 26/, 1884].

Den i »Berlingske Tidendes« Aftenavis af 20de Sept. offentliggjorte Anmeldelse af Etatsraad *Morits Melchior*s beklagelige Død nævner blandt den Afdødes og Huset *Moses & Søn G. Melchior*s Fortjenester ogsaa deres Handelsvirksomhed paa vore vestindiske Øer og Hvad de have gjort for at vedligeholde Forbindelsen og Samkvemmet mellem Øerne og Moderlandet. Det være mig tilladt heraf at tage Anledning til at tilføje et Par Ord som en ringe Skjærv til Paa-skjønnelsen for Vestindiens Vedkommende af Huset saavel som af dets hedengangne Chef og den megen Godhed og ægte Humanitet, fri for Bram, der har lagt sig for Dagen i en lang Aarrække derude, ikke alene i Forretningsforhold, lige-

overfor Plantageejere og Handlende, som en ublid Skæbne havde rammet, men ogsaa mod Andre, uden Forskjel af social Stilling, Nationalitet eller Religion. Det vilde være let at anføre mangfoldige Tilfælde som Vidnesbyrd for Sandheden af Hvad her er sagt, og nogle deriblandt af mere alménmenneskelig Interesse end som blotte Godgjørenheds-Handlinger; men Hvem der *kjender Personerne* vilde ikke undse sig ved at drage frem for Offentlighedens Lys Hvad de selv søge skjult? Dog dette tør og bør siges, at Ingen, der er personlig bekjendt med her sig opholdende, tidligere eller endnu paa Øerne Bosatte, kan være uvidende om, at Enhver, der i hvilkensomhelst Forlegenhed henvendte sig til d'Hrr. *Melchior*, kunde være sikker paa hos dem at finde et villigt Øre og virksom Hjælp baade med Raad og Daad. Naar jeg nu ved denne sørgelige Anledning har troet mig berettiget, maaske forpligtet til at afgive denne Erklæring paa Manges Vegne baade her og paa Øerne, ved Hensynet til min tidligere Stilling som Præsident paa St. Croix, saa er det i den faste Overbevisning, at de Alle med Beredvillighed vilde have sluttet sig til en udtrykkelig Bemyndigelse for mig til at gjøre det, saafremt der efter Sagens Beskaffenhed kunde være Tale om at iværksætte en saadan.

Maatte da det Held, der hidtil har begunstiget det dygtige og hæderlige Huses Bestræbelser og Foretagender, ikke svigte det i Fremtiden!

[*Bertingske Tidende*, d. 22/9, 1884].

J. R. Stakemann.

Grosserer-Societetet afholdt iaftes sin aarlige Generalforsamling i Børsens store Sal Komitéens fungerende Formand, Generalkonsul *de Coninck* tog først Ordet og mindede om det Tab, Komitéen og, han turde sige, hele Kjøbenhavns Handelsstand havde lidt ved Etatsraad *Moritz Melchior*s pludselige og beklagelige Død.

»*Moritz Melchior* blev i en forholdsvís ung Alder den 11te Januar 1849 valgt ind i Komitéen og har lige til sin Død haft Sæde i denne. I 1867 blev han valgt til Komitéens Næstformand og i 1873 til dens Formand, hvilken Post han lige til sin Død beklædte. Det er saaledes en Virksomhed paa over 35 Aar, over en Menneskealder, som *Melchior* kunde se tilbage paa, og det er ikke mere end billigt at yde ham den Rós, at han viede denne Virksomhed sine bedste Kræfter og meget af sin Tid. Men ogsaa udenfor Komitéen virkede *Melchior* med megen Dygtighed og Kjærlighed til sit Kald. Skulde jeg nævne et enkelt Bevis herpaa, maatte det vel være det, at han i en meget ung Alder overtog Ledelsen af et af Kjøbenhavns mest ansete Handelshuse og vidste at vedligeholde dettes Ry.

Melchior havde mange Interesser; men ingen af disse blev overgaaet af hans Interesse for Kjøbenhavns Handelsstand.

Alle, der kom i Berøring med ham, lærte at skatte hans gode Egenskaber og fornemmelig hans Retsindighed.

Han var en medgjørlig Mand, og Alle, som henvendte sig til ham, stod han bi med Raad, jeg kan gjerne sige ogsaa med Daad.

Han var en meget godgjørende Mand. Herpaa foreligger der talrige Exempler, og naar jeg fremhæver et enkelt af disse, er det, fordi jeg ønsker, at Alle her i Salen skulle kjende det. (Taleren omtalte derpaa det tidligere meddelte

Legat paa 30000 Kr., som til Minde om Etatsraad *Melchior* og Hustru er tilstillet Grosserer-Societetets Komité).

Han var sluttelig en meget afholdt Mand. Derom vidner den Deltagelse, Budskabet om hans Død vakte, og den store Deltagelse i hans Jordefærd.

Jeg er overbevist om, at *Melchior* vil efterlade et stort Savn blandt os, og at han stedse vil mindes med de bedste og venligste Følelser. Jeg tror, De Alle ville kunne yde Deres Tilslutning til denne min korte Udtalelse om den afgaaede Formand.

Forsamlingen besvarede disse Ord ved at rejse sig.

[*Dagbladet*, d. 27/3 1885].

IV. Jordefærden.

Jordefærden fandt Sted Tirsdagen d. 23de September og var et levende Vidnesbyrd om den store Anseelse og Sympati, den Afdøde havde erhvervet sig i alle Samfundskredse. Allerede fra den tidlige Morgen flagedes der paa halv Stang fra Skibene i Havnen, Børsen, Kunstakademiet, de fleste offentlige og en Del private Bygninger. Kl. 12 samledes Ligfølget i Kapellet paa den mosaiske Kirkegaard, og det var saa talrigt, at Hundreder af Mennesker, som ikke kunde finde Plads derinde, maatte opholde sig dels paa Gaden, dels paa Kirkegaarden. Kisten stod foran Talerstolen paa et blomsterbestrøet Tæppe og dækket med en Rigdom af Blomster, Kranse og Palmegrene fra Slægt og Venner samt de mange Institutioner, til hvilke den Afdøde havde staaet i Forhold, saasom Grosserer-Societetets Komité, Navigations-skolen, Mæglerkorporationen, Handelsforeningen, Det jødiske Plejeselskab, o. s. v. Fra det nylig afholdte Handelsmødes Medlemmer var der sendt en mægtig Sølvkrans og fra de Børsbesøgende en overordentlig smuk to Alen lang Sølv-

palmegren. For Enden af Kisten var der af Grønt og Blomster dannet en lille Grotte, i hvilken den Afdødes Ordener vare anbragte paa en sort Fløjelspude. Omkring Kisten havde *Sømandsforeningen* taget Plads med sit florumvundne Banner og fem Faner.

Paa Hs. Maj. Kongens Vegne var mødt Kabinetssekretæren, Etatsraad *Rosenstand*, *Grosserer-Societets-Komiteens* Medlemmer vare mødte *in pleno* med Viceformanden Generalkonsul *de Coninck* i Spidsen, *Borgerrepræsentationen* var repræsenteret ved sin Formand, Tømmermester *Kayser*, *Havneraadet* ved flere af sine Medlemmer, *Sø- og Handels-Retten* ved sin Formand, Kancelliraad *Fleischer*, *Mæglerforeningen* ved sin Formand, Varemægler *Schmidt*, og sine Bisiddere, *Handelsforeningen* ved sin Bestyrelse, *Privatbanken* ved Bankraadets Formand, Etatsraad *Broberg*, *de jydsk og syenske Handelsforeninger* ved sine Formænd, Kjøbmand *Langballe* og Bankdirektør *Bierfreund*, *Navigationsskolen*, *Sømandsforeningen* og *Sygeplejeselskabet* ved sine Bestyrelser, *den mosaiske Menigheds Repræsentantskab* ved sin Formand, Fabrikant *I. H. Bing*, *Universitetet* ved sin Rektor, Professor *Reisz*, *Kunstakademiet* ved sin Direktør, Etatsraad *Meldahl*, *Folketinget* og *Landstinget* ved sine Formænd, *C. Berg* og *Liebe*, o. s. fr. Endvidere saas i Følget Justitsminister *Nellemann*, Generaldirektør i Finansministeriet *Lange*, Departementschef i Justitsministeriet *Steffensen*, Departementschef i Marineministeriet, Admiral *Schultz*, Justitiarius i Landover- samt Hof- og Stats-Retten, *Schlegel*, Direktør i Udenrigsministeriet, Gehejmelegationsraad *Vedel*, Generalkonsul *Brandt* fra Amsterdam, Lensgreve *Holstein-Holsteinborg*, Dr. fil., Brygger *Jakobsen*, Kommandør *Meldahl*, forhenværende Ministerresidens, Kammerherre *Bille*, Etatsraad *Tietgen*, Dr. fil. *Carl Ploug*, Dr. fil.,

J. P. E. Hartmann, Dr. fil., Professor *N. W. Gade*, Etatsraad *Carl Bloch*, et meget stort Antal Kunstnere, Digtere og Videnskabsmænd, en Del Søofficerer, næsten alle herværende Bankdirektører, en Mængde forhenværende og nuværende Borgerrepræsentanter og endelig en stor Del Næringsdrivende af forskjellige Arter, saa at alle Samfundsklasser vare talrig repræsenterede, dog navnlig den københavnske Handelsstand, af hvilken der næppe savnedes noget fremragende Medlem.

Efter Afsyngelsen af en Salme holdt Professor, Dr. *Wolff* følgende Tale:

•Kjærlighedens Gud, Trøstens Aand være med os og give os Fred! Amen.

Det er en tung og smertelig Gang, vi have vandret til dette Sørgested, og der slaar vist intet Hjærte i hele denne store Forsamling, som ikke føler sig dybt bevæget ved at stande ved denne Baare, i hvilken vor dyrebare, saa elskede og højagtede hedengangne Ven er skrinlagt. — O, mine Brødre, hvor langt hellere vilde jeg ikke have dvælet iblandt Sørgeskaren og fældet mine Taarer med Eder, hvis ikke Pligtens alvorlige Stemme bød mig at fremstille her i korte Træk, hvad den Afdøde har været her i Livet, hvad vi have tabt i ham, for derved at give vore Følelser det rette Udtryk.

Men hvor skulde jeg begynde, og hvor skulde jeg ende? Skulde jeg skildre den Sorg, der greb os Alle, da Budskabet om hans bratte Død kom til vor Kundskab og fremkaldte et Smertens Suk? Skulde jeg give en Skildring af hans Dygtighed og hans Betydning for Samfundet, hvad den offentlige Mening alt har gjort? Nej, lad mig, der har kjendt den Afdøde fra hans tidligste Ungdom i et halvt Aarhundrede, fremhæve, hvad der maaske mindre iagttages, men

som netop er Det, der er mest at beundre i et Menneskes Karakter.

Der gives Mennesker, som første Gang, vi møde dem, ikke vinde vor Sympathi, men senere, naar vi færdes ofte blandt dem og derved lære dem nærmere at kjende, vække vor Tillid og Hengivenhed, navnlig fordi de omfatte os med oprigtig Kjærlighed. Der gives andre, som ved første Blik strax ere sympathivækkende og synes at være os kjære; men jo længere vi lære dem at kjende, desto mere indse vi, at vi have fejlet i vor Dom. Hvor ophøjet staar da ikke vor forklarede Ven for os! Hans venlige Imødekommen, der ikke tog Hensyn til Nogens Stand eller Stilling, indtog strax hvert et Hjærte, og jo oftere man havde Lejlighed til at komme til ham og glædes ved hans Omgang, desto inderligere følte man sig hendragen til ham, og desto rigere udfoldede hans kjærlige Væsen sig. Han var ikke adelsbaaren i almindelig Forstand; men der var over hele hans Fremtræden udbredt en højere Adel, Hjærtets Adel, der straaledede ud af hans Øje.

Det Samme gjaldt ogsaa hans Livs Virksomhed. Lige fra den Dag, han tog Del i Faderens Forretning — og det var allerede i en meget ung Alder — vakte han sine Standsfællers Opmærksomhed og vandt strax Agtelse paa Grund af sin Dygtighed, Punktlighed, Retsindighed og Snarraadighed. Og om end Mange ved Forretningens Forøgelse og dens omvexlende Konjunkturer blive efterladne eller tabe Energien, tog hans Arbejdslyst tværtimod til, og hermed forøgedes Tilstanden til og Højagtelsen for ham. Naar vi tænke paa de Omskiftelser, der have fundet Sted i det sidste halve Aarhundrede i Handelsverdenen, hvor Medbør og Modvind ofte have skiftet, mindes de Kriser, som er overgaaede vort

Fædreland flere Gange, maa vi da ikke beundre den Mand, der forstod at hævde sit Huses Ry og at udbrede det til de fjerneste Lande. Den Hedengangne glemte aldrig sin Værdighed og lod sig aldrig, hvad der ofte er Tilfældet, hvor det gjælder Vinding, henrive til at saare sin Modpart i Ord; — selv om han var gennemtrængt af retfærdig Harm, var han besindig og rolig, som det sømmer sig en Hædersmand.

Men foruden den Arv, han overtog som Handelshusets Chef, havde han ogsaa en anden Arv, der var overantvordet ham af hans hæderkronede Forældre, nemlig Velgjørenheden. Og med hvilken Kraft og Lyst har han ikke haandhævet denne! Ja, andægtige Sørgeskare, det er forundt mig at tælle mange Velgjørere i min Menighed, men *hans* Ædelsind, *hans* Godgjørenhed var i Sandhed uden Lige. Ingen Glæde straaledede over hans Hjem, i hans Familiekrede, uden at han tog Anledning deraf til at berede Glæde i de Fattiges Boliger. Og naar Herren sendte Sorgen over hans Hus — og Guds Haand har ofte hvilet tungt paa ham, han har begravet Tabet af sin Førstefødte, da denne næppe havde tilbagelagt Drengalderen, og senere en haabefuld Søn samt tvende fagre Døtre i kort Tid efter hinanden — da bar han sin Sorg i Stilhed og søgte sin Trøst i at husvæle og vederkvæge Sørgende, Nødlidende og Trængende. Han havde, som Digteren udtrykte sig, det ægte jødiske Hjærte, der øvede sand praktisk Jødedom, som ikke blot lærer Kjærlighed, at elske sin Næste som sig selv uden Hensyn til Tro eller Nationalitet, men som fordrer stadig Udøvelse af Kjærlighedsgjerninger. Ingen kan bedre vidne derom end jeg; ti naar Menneskene vide, at vi oftere ville gjøre Krav paa deres veldædige Bistand, saa lade de os, om de end ikke vise sig uvillige, stundum mærke, hvor lidet de synes om slige Opfordringer, idet de

først nøjagtig erkyndige sig, om Den, for hvilken man henvender sig til dem, ogsaa virkelig fortjener og trænger til Understøttelse, forinden de yde deres Gave. Ikke saa hos den Forklarede. Der behøvedes kun et Vink, og strax aabnede han Hjærte og Haand. Saaledes var det ædle, fintfølende Hjærte, som til vor dybeste Beklagelse ej slaar mere.

Dømmer heraf, hvor stort Tabet maa være hos Dem, der kaldes hans Nærmeste. Ak, det er kun et Par Dage siden, at hele Landets Handelsstand tilkjendegav ham sin Tak og Hyldest, lykkelig og glad sad han i Familiekredsen, tilraabte den i den sene Aftentime et glædeligt Farvel! Hvo skulde have troet, at det var det sidste Farvel, at han næppe en Time derefter skulde opgive Aanden. Hvo skildrer hans Hustrus Forfærdelse og Sorg, hun, der alt havde ham kjær, før hun vidste, at Kjærlighedens Flamme luede i hans Bryst, han bejlede til hende, og se, Lykkens Sol straaede i sin fulde Glans over hende, og den skinnede alt lysere og varmere i deres over tre Aartier uforlignelig kjærlige Samliv; — ak, hvor gives der Ord at tolke, hvad der foregik i hendes Hjærte, da hendes Livssol saa brat gik ned! Og nu hans faderlige Ømhed imod sine Børn, hans inderlige Hengivenhed imod sine Søsken, hans Trofasthed og varme Deltagelse i hans Venners Livs-Forhold — nej, jeg véd ikke bedre end at betegne Eders Tab med de Ord, som jeg udtalte ved Din os alle evig uforglemmelige Moders Jordefærd: »Vort Hoveds Krone er falden!«, da Du udbrod: »Tak! Du har talt som ud af mit Hjærte: Vort Huses Krone er falden!«; saaledes ville nu ogsaa Dine Efterladte istemme: »Ak, vort Hoveds Krone er falden!« —

Hvad skal jeg nu sige til at trøste Eder? Hvorledes helbrede Eders blødende Saar? Skal jeg sige: »Held ham,

han er nu hævet over alle Lidelser og over alle Jordens Møjsommeligheder, netop som Hæder og Glæde i fuldeste Maal er vorden ham tildel«? Nej, saaledes taler vel Mennesket i Almindelighed og glemmer, at den almægtige Gud, »der har Tanker til Fred og ikke til Ulykke«*), ogsaa kunde have ladet ham leve et længere Liv og derhos forskaanet ham for al Smerte og Sorg. Skulde jeg sige: »Græder ej, han er gjemt i Fredens og Salighedens Rige«? O, Kjære, dette Tilflugtssted vilde jo være blevet ham til Del, om Gud havde ladet ham leve endnu Aartier i vor Midte. Nej, alt Dette formaar ikke fuldkomment at trøste os. Men én Tanke kan styrke og berolige os, én Tanke, der giver vort Livs lyse Dage deres herlige Glans og Lidelsernes mørke Nætter vederkvægende Lys, én Tanke, der ved den Diendes Vugge med rolig Tillid lader os skue ind i Fremtiden og ved Graven atter lader den tilbagevende i de sønderknuste Hjærter, den Tanke, at der er en Gud, alle Levendes elskede Fader, der styrer Alt efter sin hellige Vilje, der lader Mennesket fødes og atter siger: »Vender tilbage, Menneskebørn!« Er end hans Raadslutning ofte uudforskellig, saa maa vi dog komme til Erkjendelse om, at alle Herrens Veje ere idel Miskundhed og Sanddruhed for Dem, der bevare hans Pagt og hans Vidnesbyrd, at hans for os saa ubegribelige Veje ere et Tilraab til os at hæve vor Sjæl til det Evige. — O, ingen Dag svinder hen, uden at vi se en af vore Brødre blive ført til Graven, og om dette vist fremkalder alvorlige Betragtninger over Menneskets Forgængelighed hos de nærmeste sørgende Efterladte, saa mindes vi først ved et uventet og pludseligt Dødsfald, ved Tabet af en Person, der var almindelig elsket,

*) Jeremias 29, 4.

til hvem Mange satte deres Lid, deres Haab, om, Hvad en Dødelig er, at Du, o Gud, kommer ham ihu, et Menneskebarn, at Du gjæster ham! Hvem kan indgyde os den rette Trøst, styrke os i vort nedbøjede Sind? Vi fornemme da ligesom Profeten Guddommens Røst til den Forevige: »Med evig Kjærlighed elskede jeg Dig, derfor har jeg draget Dig tidlig til mig i Miskundhed«. Og naar dette Ord lyder i de Sørgendes Hjærte, da vil en mild Trøst drage med det ind i deres Sind. Sjælen bliver roligere og mere hengiven, og Øjet, om end taarefuldt og formørket, skuer op ad, og Troen ser Himlen aaben, og vi Alle komme til at erkjende: kun hos Gud skulle vi søge Trøst. — Saa lader os da forøne os i en opløftende Bøn til ham:

Fader i Himlen! Vi ville nu nedsænke den Hensovedes dødelige Del i den dunkle Grav. Lad Jorden let dække hans Legeme; men hans Sjæl optage Du i det evige Pavluns Fryd! Vær de Efterladdes Lys, Kraft og Skjold, trøst den dybt nedbøjede Hustru, hans sørgende Børn og Børnebørn, Søkende, Slægt og Venner. Lad dem ved deres forøgede gjensidige Hengivenhed og Kjærlighed saa meget som muligt erstatte deres store Savn. Men lad os Alle paany betænke, at vi maa dø, paa det at vi maa blive vise for det evige Liv! Amen.

Men Du, o elskede Ven, Du gange til Ende, Du hvile og stande i Din Lod ved Dagenes Ende. (Daniel 12, 13)«.

Efter denne Tale blev der atter afsunget en Salme, hvorefter Kisten med Fanerne foran og bagefter blev baaren af den Afdødes Slægt til Graven, hvor Professor *Wolff* forrettede Jordspaaakastelsen.

V.

Med jævne Skridt han trofast gik den Vej,
der laa som selve Sandhed for ham aaben;
Retfærd og Renhed var hans Riddervaaben,
og Hvad han kæmped for, det sveg han ej;
mild i sin Dom og taalsom mod Enhver
han var saa fordringsløs og saa beskeden,
og i hans Fodspor fulgte altid Freden,
og stille var hans arbejdsstærke Færd.

Fast stod han paa Samvittighedens Grund
og lefled ej med Sandhed nogensinde,
dog havde han vist aldrig nogen Fjende,
og Alle troede Ordet af hans Mund.
Han var en Israelit af ædel Art,
der søger dybt og vil saa gjerne finde,
der ærer sine Fædres Arv og Minde
og vandrer redelig og handler klart.

Han var en trofast Støtte for sit Land:
med runde Hænder Offer tit han bragte;
men venstre vidste ej Hvad højre rakte,
og han var aldrig den bevidste Mand.

Han saå, at Folkeaaenden ej er stor
ved Handelsskibe og ved Kjøbmandslager;
men først, naar disse sig af Aanden tager,
da bærer Kunsten Frugt i deres Spor.

Og i sit Hjem — hvor var han hjærtensgod!
Hvor hyggelig hans Lune tog tilorde!
Hvor godt og hjemligt han det altid gjorde,
saa tit hans gjæstfri' Døre op sig lod!
Da nød han lyttende, med aaben Sans,
Hvad Kunst og Videnskab hans Længsel bragte,
Hvad Snillet i sit gyldne Bæger rakte,
Hvad Poesien fletted i sin Krans.

Nu aldrig mere dette Hjem ham ser;
paa »*Rolighed*« er dæmpet Arneluen,
Dødsenglen holder Vågt ved Dagligstuen
og siger, at han kommer aldrig mer;
hans Billed lyser dog fra Væggen end
med Sandheds Klarhed og med Hjærtets Adel,
med Mindet om et Levned uden Dadel,
der aldrig glemmes vil af Slægt og Ven.

Nicolaj Bøgh.